

Evangelisch feminisme – het broeit (deel 1)

Het broeit binnen evangelisch Nederland als het gaat om de positie van de vrouw in de christelijke gemeente. Er worden openlijk vragen gesteld bij het feit dat er op de website Opwekking.nl op het hoofdpodium alleen maar mannen staan. In breder verband wordt de overheersing van de mannelijke spreker op allerlei podia steeds meer bediscussieerd.



• [Eleonora Hof](#)

28 februari 2017

Er circuleert een lijst, samengesteld door [Paulien Vervoorn](#), waar vrouwelijke sprekers binnen de evangelische beweging te vinden zijn. Jan Wessels, directeur van Missie Nederland, de overkoepelende organisatie voor verschillende evangelische organisaties, [zet de scheppingsorde op de helling](#) en beargumenteert dat er geen scheppingsorde bestaat die vrouwen definitief naar plan B verwijst. Ook is er een bloeiend netwerk vrouwentheologen actief, dat hen de kans geeft om te netwerken en mee te doen aan intervisie. Positieve ontwikkelingen dus, die een jaar of vijf terug nog niet zo duidelijk waren.

Wantrouwen

Tegelijkertijd zie ik een diep wantrouwen ten opzichte van het woord ‘feministisch’. Ik maak uit verschillende gesprekken op dat wantrouwen vooral in de jaren ‘60 ontstaan is, toen er geen verzoening mogelijk bleek tussen ‘baas in eigen buik’ en de pro-life keuze van de evangelische beweging. Ook merk ik een wantrouwen tegen het “doorgeschoten gelijkheidsdenken” en dat “verschillen niet meer benoemd mogen worden.” Helaas vind ik weinig animo om de huidige feministische beweging op haar merites te beoordelen en om met een open blik te kijken naar wat de nieuwere ontwikkelingen ons zouden kunnen brengen.

Een andere oorzaak voor het feit dat het overgrote deel van de sprekers in gemeentes en conferenties nog steeds mannelijk is, ligt volgens mij in het feit dat de evangelische beweging in Nederland zich nog steeds voor een belangrijk deel laat inspireren door het evangelische christendom uit de Verenigde Staten. Het complementariteitsdenken is daar gemeengoed en wordt actief uitgedragen in boeken en conferenties. Dit denken met betrekking tot gender gaat ervanuit dat er essentiële verschillen zijn tussen mannen en vrouwen en dat deze verschillen door God gewild en geschapen zijn. In dit denken vullen man en vrouw elkaar aan in de kerk en de maatschappij. Deze essentiële verschillen worden vervolgens op een patriarchale manier ingevuld: de man als leider en de vrouw in een dienende rol.

Bijbelkleuren

Een concreet voorbeeld van dit denken is de recente uitgave van verschillende edities van de Bijbel: een [mannenbijbel](#) en een [vrouwenbijbel](#). De vrouwenbijbel is roze en is voor vrouwen

die een druk leven hebben omdat ze zo sociaal zijn. In de vrouwenbijbel krijgen ze speciaal op dit leven afgestemde Bijbelstudies en stichtende boodschappen mee. De mannenbijbel verschijnt in maart 2017 en heeft als doel om [geestelijke luiheid bij mannen](#) te bestrijden. De proefeditie biedt twee Bijbelverhalen, van Simson en Gideon, zij worden "[bijzondere mannen](#)" genoemd.

In mijn optiek zijn zulke Bijbels één van de meest schadelijke uitwassen van dit denken. Het Nieuwe Testament staat vol met het doorbreken van heersende scheidslijnen, tussen man en vrouw, slaaf en vrije, Jood en Griek. Juist de bevrijdingsgetuigenis in Jezus Christus wordt helaas een commercieel speelveld om de vermeende verschillen tussen mannen en vrouwen te benadrukken. Wat doe je als man en vrouw als je ziet dat dergelijke stereotypen met een bijbeluitgave in het hart van het christelijke geloof gebracht worden? Als je als vrouw vol goede bedoelingen de vrouwenbijbel leest, die ook met goede bedoelingen geschreven is, dan wordt het een stuk lastiger om te erkennen waar het venijn ligt van een complementaire benadering.

Zelf-theologie

Kort geleden sprak ik met een invloedrijke man uit de evangelische beweging, die vond dat het een schande was dat vrouwen niet meer mogelijkheden in de kerk kregen. Zijn redenering was dat het slecht was voor het lichaam van Christus als vrouwen met hun unieke gaven en talenten niet tot hun recht komen. Ik waardeer zijn goede bedoelingen en zijn inzet, maar tegelijkertijd is het een onderdeel van het probleem als vrouwen blijkbaar iets unieks mee moeten brengen om gelijke kansen te krijgen. In zo'n manier van denken blijven mannen de poortwachters en worden vrouwen gewaardeerd om hun verschil, niet om de fundamentele overeenkomst: mannen en vrouwen hebben samen deel aan het lichaam van Christus.

Daarom geloof ik dat het 'zelf-theologiseren' in Nederland en Vlaanderen een belangrijke stap is. Juist in deze tijd, nu de Amerikaanse evangelisten zichzelf aardig in diskrediet gebracht hebben omdat zij in een belangrijke mate Donald Trump verdedigen, is het noodzakelijk om zelf een robuuste theologie van vrouw/man/kerk uit te leven. Het ontwikkelen van zo'n theologie is al in een belangrijke mate gedaan, namelijk in het verschijnen van het boek [Zonen en dochters profeteren](#). Dit boek biedt een gedetailleerd overzicht van de problematiek en neemt nadrukkelijk stelling vóór een kerk waar vrouwen tot hun recht komen.

Bondgenoten

We hebben nu bondgenoten nodig. Dat zijn de opiniemakers die zich durven uitspreken én actie durven ondernemen. Met de zwijgende meerderheid, die er verder niet zo veel belang bij heeft dat de zaken veranderen, komen we er niet. Deze bondgenoten moeten ook in staat zijn om hun eigen privilege eerlijk onder ogen te zien. Juist dit proces kan pijnlijk zijn en weerstand oproepen: de erkenning dat je als man ruimte hebt gekregen omdat je man bent, en dat vrouwen deze ruimte en mogelijkheden niet hebben gekregen.

Ook moeten we eerlijk erkennen dat er in het verleden fouten zijn gemaakt, waar we nu nog steeds de gevolgen van ondervinden, zoals een ongelijk speelveld voor vrouwen. Dit artikel is daarom ook vooral een oproep aan de goedwillende, maar tot nu toe nog zwijgende, mannelijke, meerderheid: laat van je horen, spreek je uit, sta je plaats af als het nodig is en verklaar je solidair met de roep van vrouwen om meer ruimte in de evangelische beweging.

Evangelisch feminisme – Laat je zien in de publieke ruimte! (deel 2)

In mijn [vorige artikel](#) liet ik zien wat er op dit moment speelt in evangelisch Nederland als het gaat over de veranderende positie van vrouwen in de gemeente. Ik sprak mijn hoop uit op bondgenoten, mensen die zich stellig en vastberaden uit durfden te spreken om verandering te bewerkstelligen. Op 8 maart was internationale vrouwendag en vond het verkiezingsdebat plaats in Carré, twee gebeurtenissen die ons weer duidelijk laten zien hoe nodig feminisme in het publieke domein is.



• [Eleonora Hof](#)

13 maart 2017

Op de voorpagina van de *Metro* keek één van *Victoria's Secret Angels* ons zwoel aan met getuitede lipjes. Jammer genoeg drong het nog niet door tot *Metro* door dat de objectivering en seksualisering van vrouwenlichamen nu juist het probleem is wat op Internationale Vrouwendag aangekaart wordt! Ook het *RTL Carrédebat* liet het schrijnende gebrek aan vrouwelijke lijsttrekkers tijdens deze verkiezingen zien. En de enige vrouwelijke lijsttrekker werd gevraagd welke van de aanwezige heren ze het “aardigst” vond...

Deze voorbeelden, naast natuurlijk de vele gekende voorbeelden van achterstelling zoals discriminatie op de arbeidsmarkt en tijdens zwangerschap, maken een duidelijk feministisch geluid nog steeds hard noodzakelijk. In dit artikel ga ik daarom verder in op de oorzaken van de moeizame verhouding tussen de evangelische en feministische beweging. Ook geef ik aan op welke vlakken de evangelische beweging belangrijke manco's in de feministische beweging kan corrigeren.

Verdeeld feminisme

Op dit moment is een belangrijk probleem dat de (seculiere) feministische beweging er nog steeds moeite mee heeft om eenduidig op te komen voor de belangen van vrouwen die níet blank zijn én niet tot de middenklasse behoren. Zo waren er bij de [Women's March on Washington](#) veel zwarte vrouwen uit protest niet aanwezig. Zij voelden zich in de kou staan. Zij vroegen zich af waarom deze overwegend blanke vrouwen wel wilden meelopen wanneer hun eigen positie onder druk staat, maar niet massaal kwamen opdagen bij de [#blacklivesmatter](#) protesten.

Zelf heb ik zaterdag meegelopen tijdens de [Women's March on Amsterdam](#), maar ik realiseer me ook goed dat het niet alleen hierbij kan blijven: als ik meeloop in de Women's March, is het ook een logisch gevolg om ook mee te lopen bij de demonstratie een week later [“Sta op tegen racisme en discriminatie.”](#)

De evangelische beweging heeft hier juist een tegoed, omdat zij aangetoond heeft dat zijn nationale en raciale grenzen kan overstijgen. Het is inmiddels een wereldwijde beweging, die

juist ook in niet-Westerse landen aan invloed wint. Daar komt bij dat er ook theologisch belangrijke aanknopingspunten zijn voor inclusief denken. De gebruikte familiemetaforen door Jezus en Paulus laten zien dat maatschappelijke grenzen wegvallen als we door Jezus Christus broers en zussen van elkaar zijn geworden. [Een veelgezongen lied](#) legt de nadruk op deze nieuwe familierelaties: “nu ben ik uw kind, nu mag ik wonen in uw huisgezin ” [Engels: I am adopted in your family].

Evangelische aarzeling

Ondanks dit tegoed en de stevige verankering van de gelijkwaardigheid van vrouwen in de theologie zijn er twee factoren die een belangrijke rol spelen bij de aarzeling om openlijk pal te staan voor gender-rechtvaardigheid.

In de eerste plaats bestaat er een interpretatieverschil over het gebruik van de publieke ruimte. Terwijl begin jaren '80 de grootste demonstraties ooit tegen kernwapens plaatsvinden, zijn mijn ouders en hun vrienden vooral bezig met evangelisatie, en gaat de vredesbeweging van het liberaal geachte IKV aan hun voorbij. Het lijkt erop dat de publieke ruimte weliswaar domein kan zijn van manifestaties en happenings, maar dan voornamelijk met een expliciet evangeliserend karakter. Dit zit in het DNA van de evangelische beweging besloten: van de allereerste bijeenkomsten op het Malieveld en de volle stadions van Billy Graham tot de EO-Jongerendag. Het lijkt mij nu de uitdaging om als evangelische beweging voluit mee te doen in dit publieke domein, door aan te sluiten bij andere organisaties die zich bezig houden met antiracisme, discriminatie en de positie van vrouwen.

Een ander interpretatieverschil betreft de visie op verandering. Welke verandering wordt primair nagestreefd? Verandering van de individuele persoon, door bekering en heiliging? Of verandering van maatschappelijke structuren? Natuurlijk zijn deze twee zaken nooit op deze manier tegen elkaar uit te spelen, maar het geeft wel aan waar de nadruk kan liggen.

Nieuwe ruimte

Toch meen ik de laatste jaren wel een omslag te zien bij de nieuwe generatie, die zich publiekelijk wil uitspreken tegen onrecht. Er is in de evangelische hoek meer ruimte ontstaan voor gerechtigheid als een integraal onderdeel van het evangelie, denk bijvoorbeeld aan de [Micha campagne](#) en International [Justice Mission](#).

Deze positieve ontwikkeling kan hopelijk ook meer ruimte scheppen voor gerechtigheid voor vrouwen. Juist in een politiek en maatschappelijk klimaat waarin de verhoudingen steeds meer op scherp komen te staan, zie ik het als verantwoordelijkheid van de evangelische beweging om persoonlijke transformatie en maatschappelijk engagement bij elkaar te houden en ze niet tegen elkaar uit te spelen.

Ik hoop dat bij de lange lijst van deelnemende organisaties aan de verschillende marsen de volgende keer ook evangelicale organisaties vermeld staan!